

Finansdepartementet

Deres referanse

Vår referanse
18/100-3

Vår dato
29.06.2018

Universitets- og høyskolerådets høringsuttalelse til NOU 2018:7 Ny lov om offisiell statistikk og Statistisk sentralbyrå

Universitets- og høyskolerådet (UHR) viser til høringsbrev 23. mars 2017 vedrørende NOU 2018:7 Ny lov om offisiell statistikk og Statistisk sentralbyrå.

Finansdepartementet oppnevnte et utvalg 9. september 2016 som skulle gjennomgå den norske statistikklovgivningen i lys av de omfattende endringene som har funnet sted i rammeverket for norsk statistikkproduksjon, for så å foreslå eventuelle endringer i regelverket.

UHR er i hovedtrekk enig i flere av utvalgets forslag. Særlig gjelder dette:

1. Det bør innføres et nasjonalt program for offisiell statistikk. Dette foreslås gjort flerårig og skal fastlegge hva som skal være offisiell statistikk, og være et redskap for samordning og regulering av offisiell statistikk. Det foreslås at SSB blir den sentrale statistikkmyndigheten.
2. Datamaterialet som SSB samler inn og bearbeider for statistikkformål, bør i større grad gjøres tilgjengelig for analyseformål utenfor byrået.
3. SSB og de andre statistikkprodusentene må sikres den nødvendige faglige uavhengighet.

For UHRs medlemmer er punkt 2 er særlig viktig. Uavhengig av arbeidet i lovutvalget har UHR, sammen med Forskningsinstituttene fellesarena (FFA) fått flere henvendelser om at forskerne opplevde utfordringer når det gjaldt tilgang til registerdata hos SSB. FFA og UHR skrev derfor sammen brev om dette både til SSB og til Statistikklovutvalget.

For SSBs vedkommende er dette fulgt opp gjennom møter og etablering av et brukerutvalg for registerdata, med faglige representanter fra UH- og instituttsektoren, samt representanter fra blant annet Norges forskningsråd.

Når det gjelder vår henvendelse til statistikklovutvalget var vi særlig opptatt av:

- SSBs vilkår for tilgang og bruk av registerdata er utydelige og lite transparente for forskningsmiljøene og synes å variere over tid
- Tilgang til data tar til dels svært lang tid
- Kvalitetssikring og rutiner for klagebehandling kan forbedres
- Kravet om sletting av data ved prosjektslutt har negative konsekvenser for muligheten til etterprøving av forskning og til kumulativ forskning
- Høye priser og lite transparens i prissettingen.

UHR ser med tilfredshet at de fleste av innspillene er tatt inn i utvalgets forslag.

Postadresse
Stortorvet 2
NO-0155 Oslo

Telefon +47 409 14 969
postmottak@uhr.no
www.uhr.no
Org.nr. 917 697 825

Saksbehandler
Hege Bolstad Pettersen
hege.bolstad.pettersen@uhr.no
Telefon +47 458 66 662

Utvalget slår fast at data innsamlet av SSB må kunne deles mer. En nøkkelsetning er: «Det er fullt mulig å gi vesentlig videre tilgang til data enn i dag, og samtidig ta nødvendig hensyn til oppgavegivers interesser, som personvern og kommersielle verdier.» (s 10) Materialet som SSB samler inn og bearbeider utgjør en betydelig ressurs som også andre bør kunne nyttiggjøre seg. Det gjelder også data som opprinnelig er innsamlet og bearbeidet av andre myndigheter, og som byrået har lagret hos seg.

Vi er derfor svært fornøyd med at utvalget foreslår at andre forskningsinstitusjoner med dokumentert evne til å håndtere data på en sikker måte bør få en lettere, enklere og billigere tilgang. Utvalget mener at en praktisk håndtering av dette kan skje gjennom en egen analyseplattform. En slik plattform finnes (RAIRD), men i arbeidet med dette har vi funnet at det er usikkert om dette gir en fullgod tilknytning. Det gjelder for eksempel utlevering av mikrodata som er indirekte identifiserbare; koplede mikrodata, data som koples på forskningsinstitusjonenes egne data mv. Det er derfor svært viktig at utvalgets forslag om lettere, enklere og billigere tilgang til data også må omfatte slike indirekte identifiserbare data. En nøkkelsetning er formuleringen: «Det forutsettes at den tekniske løsningen ivaretar brukernes behov, og at det bevilges tilstrekkelig med midler til å utvikle den fornødne infrastruktur» (s10).

UHR mener videre at et gjennomgående perspektiv når det gjelder lagring og tilgang til data i SSB, er at dette må ses i sammenheng med det pågående arbeide nasjonalt og internasjonalt med å fremme åpen forskning (Open Science). Hovedregelen bør være at anonyme og ikke-sensitive data er åpent tilgjengelige. Vurderinger bør omfatte begrunnelser for hvorfor data eventuelt ikke kan deles.

Når det gjelder utvalgets øvrige forslag, er UHR positive til å etablere et nasjonalt statistikkprogram, og vi forventer at relevante institusjoner og fagmiljøer i sektoren trekkes inn i arbeidet med å avklare hva som skal inn i programmet og hvordan andre statistikkprodusenter skal bidra.

UHR mener videre det er viktig at SSBs faglige uavhengighet sikres. Både tilknytningen som forvaltningsorgan under Finansdepartementet, muligheten for oppdragsvirksomhet samt at byrået både er et serviceorgan og vil ha en egen forskningsavdeling, gjør dette til en krevende balanse. UHR mener imidlertid at de avveiningene som utvalget har gjort når det gjelder dette er gode og mener derfor at byråets forskningsavdeling også i fremtiden bør organiseres innenfor SSB. Et viktig premiss er at forskningsavdelingen ikke gis forrang til SSBs egne data eller andre fordeler sammenlignet med andre deler av UH- eller instituttsektoren i Norge.

Det er foreslått å erstatte SSBs styre med et råd og et formelt eneansvar for direktøren til å lede SSB. Begrunnelsen er dels å komme på linje med tilsvarende europeiske institusjoner, men også at det vil styrke SSBs faglige uavhengighet. Vi er usikre på om et en styrking av direktørrollen og omgjøring av styret til et råd vil styrke byråets faglige uavhengighet. For en institusjon med flere, til dels kryssende aktiviteter som skal balanseres kan det være hensiktsmessig med et styre hvor ulike roller, meninger og interesser kan komme fram. UHR mener av denne grunn at SSB fortsatt bør ledes av et styre, og samtidig at representanter for forskningsmiljøene som viktige brukergrupper, bør være representert i styret.

Vennlig hilsen

Mari Sundli Tveit

Alf Rasmussen

styreleder

generalsekretær

Dette dokumentet er godkjent elektronisk ved UHR